

Karácson az eszméknek ünnepe.

Rom. IX. 17. «E végre támasztottalak téged, hogy megmutassam te benned az én hatalmamat és hogy az én nevem hirdettessék az egész földön»

Jézus születése történetének leírásai, bármennyire körül vannak is véve legendaszerűséggel, tagadhatatlanul szépek s az érzékeny kebelre nézve meghatók, sőt megragadók. Hiszen, mely fogékony kebel maradhatna érintetlenül akkor, mikor Jézus születése történetét hallva, képzelete előtt ölelkezni látja az eget és földet s egy érzelemben egyesülni a pompát és szegénységet, a tudományos miveltséget és a természetes egyszerűséget? A születés történetének leírásai részleteikben vonulnak el lelkünk előtt s nem tudjuk melyik szebb, melyik meghatóbb: a kis gyermek-e az ifju édes anyával, a pásztorok-e a jászolhoz való zarándokolással, avagy az a dal és angyali szózat, mely a sötét éjben fénylővé vált mennyből hangzik alá; nem tudjuk, melyik szebb, melyik meghatóbb: a keleten felgyult csillag fénye-e, a mint vezérszövétnek gyanánt végig vonul az égen és megáll az istáló felett; avagy a léleknek az a fénye, mely a bölcsek, a királyok részéről is a tudományt, a világi hatalmat és gazdagságot hozza meghódolni, tisztelegni Isten küldöttének!? Valóban, mintha csak egy legenda, egy szép költészet volna mind: úgy vonulnak el a történet részletei előttünk. De nem hatás nélkül. Mintha csodát, egy csodaforrást látnánk megnyilni az emberiség történetében, melyhez vissza-visszatérünk új örömet, lelkesedést meríteni, úgy áll előttünk Jézus születésének története. Aztán mondja csak valaki, hogy a költészetnek, csodás eseményeknek nincs hatása életünkre, lelkünkre; mondja valaki, hogy csakis a csupasz igazság az érdekes és döntő mindenben; hirdesse valaki, hogy még a bibliából sem helyes megtanítani a tudományos igazságokkal ellenkező mesés és mythologiai részleteket: Jézus születése történetének leírásai, erős tanubizonyyságot tesznek ellene. Hiszen az előttünk épen csodásnak látszó események azok, melyek leginkább hatnak kedélyünkre, értelmünkre és képzeletünkre s így a

legtöbbször, ha nem épen forrásaivá is, de bizonyára erősítőjévé válnak hitünknek. És jó is, hogy többször történnek a mi tudomásunk előtt csodás események, csodások azért, mert meg nem fejthetjük. De épen e csodás események azok, melyek leghamarabb vezetnek minket egy rajtunk felül álló erőnek és hatalomnak, más szóval Isten létezésének elismeréséhez. Hiszen csoda előttünk a nagy világ összes törvényeivel, céljával és rendszerével, csoda az ember élete és halála, a lelki behatások és indulatok, szóval mindaz, a mit magunkban és magunkon kívül látunk, érzünk és tapasztalunk. És e csodák, vagy ez általunk megfejthetlen események vezetnek minket Istenhez, az ő nagyságának és a mi kicsinységünknek elismeréséhez.

Magában véve karácson s az ezzel összekötött események, tettek és érzelmek is csodások. Mert hiszen nem csoda-e az, hogy megszűnjék ma minden indulat, harag és gyűlölség; feledve legyen habár pár napra, a sok földi érdek és ádáz küzdelem; nem csoda-e, hogy ma mindenki csak jót akarjon embertársának, megédesíteni törekedjünk nemcsak a családunk és magunk, hanem embertársaink életét is? Ezek mind oly dolgok, melyek, ismerve az emberi életet, csodásoknak tűnnek fel előttünk. És ha mindezt Jézus születése emlékének tulajdonítjuk, a minthogy annak is kell tulajdonitanunk: akkor igazak a szavak, azért támasztotta Isten Jézust, *„hogy megmutassa benne hatalmát és hirdettesse nevét az egész földön“*. És ha elgondoljuk ezek mellett, hogy a keresztény általános ünnepek közül karácson a legfiatalabb, mert csak akkor lett ez a keresztény világ ünnepévé, mikor a keresztény vallás és a keresztény eszmék már kivívták győzelmüket a pogányság felett: akkor úgy jő nekem, hogy *karácson tulajdonképen az eszméknek ünnepe*. Ünnepe azoknak az eszméknek, melyek leginkább mutatják az Isten hatalmát és hirdetik nevét e földön örök időig.

* * *

Karácson az eszméknek ünnepe; azoknak az eszméknek, melyek leginkább mutatják az Isten hatalmát. Istennek hatalma! Hát nem látjuk, nem bámuljuk és rettegjük-e ezt minden nap mindenfelől?! Így szólnak némelyek. Hiszen ha nézzük a természetet ezer változásaival, új életében és pusztulásaiban; ha látjuk az égnek azur

kétségét, a mint a nap, nem tekintve a földi sok nyomorra, vagy örömré, egykedvűen halad tovább pályáján; a sötét fellegek tornyosulását, a villám cikázását, a vihar átvonulását határainkon, melyek remegéssel töltik el keblünket: mindezekben mindenütt szembetűnően látjuk az Isten hatalmát. Ha vizsgáljuk önmagunk életét és az emberiség történetét, a sok szenvedést és nyomort, örömet és ujjongást, a sok lelkesedést vagy hiábavaló küzdelmet, a népek emelkedését és esését, az ármány diadalát, vagy az igazság bukását, mindezek elég hathatósan hirdetik nekünk az Isten hatalmát.

Igen! De a természetnek összes tárgyai, a történelemnek gyakran megmagyarázhatatlan eseményei sohase fogják nekünk az Isten hatalmát annyira mutatni, mint az embernek lelki élete. Hiszen még az is, hogy milyenek látjuk a külső világot, mikép ítéljük meg az emberiség életében az egyes eseményeket, rendesen lelki világunk életétől, ennek derűjétől vagy borujától, emelkedésétől, vagy süllyedésétől függ. Lelki világunk élete pedig amaz eszmék hatalma alatt van, melyeket Jézus képviselt a legtökéletesebben e földön. S csakis mikor több, mint háromszáz évnek küzdelme és diadala igazolta ez eszmék erejét s azokban Istennek nagy és boldogító hatalmát, lett karácson a kereszténységnek általános ünnepévé és ezzel a keresztény világ amaz eszmék születésének rendezett ünnepet, melyek Jézussal a földre költöztek átalakítani a lelki világot.

De hát mik ezek az eszmék?! Azok, melyek lehozták az eget a földre s fölemelték a földi embert lelkénél fogva az égbe, melyek eltörölték az embert embertől elválasztó korlátokat s nemcsak megszelidítették, hanem meg is nemesítették az erkölcsöket. A mit minden kutatásaik mellett sem találtak meg a fenkölt gondolkozásu és mély belátásu bölcsészek; melyről még csak álmodni sem mert a próféta és Izrael vallásos költészete: Jézus elhozta lelkünkbe Istentől az atyaságnak, az emberről a fiúságnak és testvériségnek eszméjét, s e kettős eszméből folyt és fejlődött aztán minden további eszme, mely magasztosabbá, felségesebbé tette előttünk az Istent, emelkedettebbé és nemesebbé az embert.

Mikor látom, hogy szegény és gazdag együttesen egy atyához térnek imádkozni és hozzák az áldozatot az Ur hajlékának emelésére és diszítésére; mikor az ember segítő kezét nyújt embertársának, letörli a könyeket és felemeli az elesetteket; mikor diadal-

maskodik a szeretet és hirdettetik a világosság a legtávolabbi helyeken is; mikor feledni tudjuk a bántalmat, megbocsátani a rossz akaratot és az igazságért máglyára, vagy kintpadra tudunk lépni a nélkül, hogy átkoznók ellenségeinket; mikor el tudjuk viselni a csapást és sorsüldözést azzal a hittel, hogy minden, a mi csak velünk történik, a mennyei atyának akarata; mikor a halálban is új életet látunk, s minden gonossággal szemben csak a nemes érzelmeknek és tetteknek remélünk győzelmet: mindannyiszor tisztában vagyunk, hogy ezekben az eszmékben inkább meglátszik, inkább megdicsőül Istennek hatalma, mint a természeti és történeti eseményekben.

Ez eszmék, a lelki világnak e változatai fényesen mutatják az Isten hatalmát. Ezek Jézus születésével, az ő munkálkodásával jöttek e földre, az emberi kebelbe. Mikor azért Jézus születésének emlékére mi ünnepet ülünk: mindannyiszor amaz eszmék megszületésének örvendünk, melyek a mi lelki világunkban leginkább mutatják az Isten hatalmát.

Karácson az eszméknek ünnepe; azoknak az eszméknek, melyek hirdetik az Isten nevét örök időnkig. Mig létezik e föld s ember lesz ezen, mindig érezni fogja sok tekintetben gyengeségét, sőt tehetetlenségét és mindig lesznek vágyai egyfelől, hogy szabadulhasson bizonyos helyzetéből, másfelől, hogy elérhesse óhajtott sorsát, boldogságát. És míg ilyen lesz a helyzet, addig nem szünik meg az ima az ajkakon; szólani fog az ima bizó lélekkel ahoz az atyához, ki rendelkezik mindenek felett s abban a szellemben, melyet tanult az emberiség az idvezítőtől. Az ima pedig hirdetni fogja az Ur nevét örök időnkig.

Szegények és ügyefogyottak, tanácstalanok és sorsüldözöttek mindig lesznek velünk, mindig lesznek tehát, kikre az emberek kiterjesszék gondoskodásukat. Ezek iránt szivjóságot, szeretetet kell nemcsak mutatni, hanem gyakorolni is; meg kell nyitani a kezet és építeni kell a menedékhelyeket. Jézus korától fogva a szivjóság és szeretet nagy mértékben terjeszté ki működési körét, de a mint az idő tovább halad, ezeknek mind több embert s nagyobb működési kört kell magukhoz ölelniök. És a mint terjed a jóság és szeretet a világ és emberek között: úgy fog terjedni a lelki nemeség, az erkölcsi emelkedettség, az általános béke és boldogság s ezek által hirdettetik fog Jézus szellemében Istennek neve örök időnkig.

Foly, foly a munka mindenütt. A jobb lelkek lázas sietséggel akarják elhozni a világosság és igazság eszméinek diadalát. Elhullanak sokan a küzdelemben, de átveszik mások és viszik előre a lobogót. Az eszmék útja nem egyenes, sok akadályba kell ütközniök, sok nehézséget leküzdeniök, vagy kikerülniök; de habár viláméhoz hasonló görbe utakon is, céljukat el kell érniök. S a mint érezzük, hogy a küzdelmekben előbb-utóbb mégis csak a világosságé és igazságé a győzelem, mert ezek napról-napra több szívet és lelket hódítanak meg: ugy azt is látnunk kell, hogy a világosság és igazság eszméinek sorsát maga Isten tartja a kezében s vezeti csendesen diadalra és minél több helyen sikerül a diadal, annál több helyen hirdettetik az Isten neve örök időnkig.

Nem az ádáz csaták, melyekben patakokban ömlik a vér egy vagy más tartomány elfoglalásáért, avagy egyik érdeknek a másik feletti győzelméért; nem a hatalomra vágyó tömegnek rombolásai, félrevezetése, sőt hazudozása, melyekkel felzavarni akarják a népek életét és lelkiéletét; nem a szemkápráztató szertartások és kimért lépések a vallás terén és nem a rang és vagyonfokozatok felállítása az emberek körében azok, a melyek hirdetik Istennek nevét, hanem azok az eszmék, melyek megváltoztatják a szívet, lelket és életet; melyeknek tartósságát kipróbálta már az idő, s örök életéről, boldogító hatásáról és eredményéről kezeskedik az Isten; azok az eszmék hirdetik az Isten nevét, melyek előtörnek a kebelből imának, szeretetnek, jóságnak, igazságnak, szenvedésnek és önfeláldozásnak alakjában. Ezeket hozta el nekünk Jézus, kinek születése emlékűnnepén tulajdonképen azoknak az eszméknek szentelünk ünnepet, melyek hirdetik az Isten nevét örök időnkig a lelki világban.

Karácson az eszméknek ünnepe. A lelki sötétséget felváltotta lelki világosság; nem tapogatózva, biztosan haladunk ma ama vezérszövének, Jézus tudományának vezetése mellett, melynek sugarai fénylőbbek, mint a napéi s nem fogynak el soha. Isten elküldte szent fiát, hogy elhozza nekünk ez eszmék világosságát, a világosság igazságát. Ezekkel megmutatta hatalmát s hirdetteti nevét a lelki világban. E világ, a lelki világ legyen erős ti bennetek is és szenteljétek ma amaz eszméknek örömműnnepet, melyek ti bennetek leginkább hirdetik az Isten hatalmát és dicsőítik nevét mindörökké. Amen.